

Windmolens in Zuidbroek (Groningen) FOTO YVONNE RIJNENBERG

Interview Peter de Lange

Windmolens in strijd met Europees recht

Marcel Crok

Er is groeiende weerstand tegen vrijwel alle vormen van duurzame energie, wind op land, grootschalige zonneparken en biomassa. Maar, telkens als burgers plannen aanvechten bij de rechter vangen ze bot. Volgens advocaat Peter de Lange, die tientallen rechtszaken over windmolens voerde, zou dat wel eens kunnen gaan veranderen. Hij stelt namelijk op basis van Europees recht dat de normen voor windmolens achterhaald en ondeugdelijk zijn. Als hij gelijk krijgt zal dat grote gevolgen hebben, niet alleen voor individuele windmolens maar ook voor het Klimaatakkoord en de RES.

Mag je de gezondheid van mens en dier schaden om politiek gestelde klimaatdoelen te kunnen halen? Het lijkt absurd, maar het antwoord op deze vraag luidt in Nederland 'ja'. Met name de overlast van steeds hoger wordende windmolens op land drijft vele burgers tot wanhoop en sommigen ontvluchten zelfs hun huis. Zij zijn geen klimaatvluchtelingen, maar klimaatbeleidsvluchtelingen.

Geregeld maken omwonenden de gang naar de rechter om te proberen windmolens of grootschalige zonneparken tegen te houden. In vrijwel alle gevallen blijkt dat tevergeefs. Maar daar kan wel eens verandering in komen, denkt advocaat Peter de Lange, die de afgelopen jaren namens bewoners overal in het land al tientallen zaken voerde en ze (bijna) allemaal verloor. Volgens De Lange handelen de Nederlandse overheid en ook de Raad van State in strijd met Europees recht en is het een kwestie van tijd dat Nederland dit zal moeten erkennen.

De strijd van De Lange en zijn vele cliënten in den lande doet op het eerste gezicht denken aan de strijd van de beroemde Spaanse romanfiguur, Don Quichot (zie kader). Strijden tegen windmolens heeft door Don Quichot de betekenis gekregen van het voeren van een

hopeloze strijd. Precies zo ervaren veel burgers hun strijd tegen de huidige windmolens. De Lange, werkzaam bij het Barendrechtse kantoor Vos & De Lange Advocaten, meent de achilleshiel van de windmolens gevonden te hebben in het Europees recht. "Daarin staat klip en klaar dat bij nieuwe projecten de gezondheid van burgers beschermd dan wel verbeterd moet worden. Dat is bij de hedendaagse windmolens van meer dan 200 meter hoogte overduidelijk niet het geval. Zelfs het RIVM heeft dit al erkend. Vele vergunningen die voor windmolenparken zijn afgegeven zijn dan ook in mijn ogen vernietigbaar."

"Vele vergunningen die voor windmolenparken zijn afgegeven zijn in mijn ogen dan ook vernietigbaar"

Drentse Monden

In een veel besproken rechtszaak rond het windpark Drentse Monden probeerde De Lange een Nederlandse rechter hiervan te overtuigen. Hij hoopte op een moedige rechter. Deze zaak zou een verregaande precedentwerking kunnen hebben. Maar de rechter pakte de handschoen niet op en verklaarde de aanklagende partij niet ontvankelijk. Opluchting bij de tegenpartij, de exploitant van het windpark, die daarop spoorlags met de bouw begon. Maar De Lange geeft niet op, hij ziet het seponeren van de zaak als uitstel van executie. "Ik weet dat andere zaken nu worden aangehouden. Gaat de vergunning wel standhouden? Er zit haast achter, de toegezegde SDE+ subsidies (Stimuleringsregeling duurzame energieproductie, red.) hebben maar een beperkte geldigheid. Ik zou mijn geld nu niet op een windpark zetten, de onzekerheid is veel te groot."

Praat een uur met De Lange en je wordt ingewijd in het juridische windmolen-gevecht dat zich de afgelopen jaren voor en achter de schermen afspeelde. Het echt doorrijgen van alle juridische fijnslijperij zou jaren studie vereisen, maar de basis van de discussie is wel te behappen. Wie in Nederland een windmolen wil neerzetten, moet zorgen dat het bestemmingsplan ter plekke windmolens toestaat en uiteraard een bouwvergunning aanvragen. De milieunormen ten aanzien van geluid, slagschaduw, lichtschildering en landschappelijke inpasbaarheid waaraan zo'n windmolen vervolgens moet voldoen, zijn vastgelegd in het Activiteitenbesluit en de Activiteitenregeling. Wordt er niet voldaan aan de normen, dan ook geen vergunning.

Mismatch

Volgens De Lange is er een "absolute mismatch" tussen norm en praktijk. "De normen zijn opgesteld in de periode 2009-2011. Dat was in de tijd dat je uitging van wat ik nu maar even 'molentjes' noem, met een tiphoogte van 75 meter. Diezelfde regels passen we nu toe op molens tot wel 270 meter."

Als voorbeeld noemt De Lange de afstand die molens vanwege geluidsoverlast minstens tot de dichtstbijzijnde huizen moeten hebben. "Daar zijn geen duidelijke regels voor. In het Activiteitenbesluit hanteert men voor geluid een norm van jaargemiddelden, die ook nog eens niet gemeten worden, maar alleen berekend op grond van modellen. Je kunt daardoor bij wijze van spreken de molens afen toe even stil zetten en de rest van het jaar daarentegen forse geluidsoverlast veroorzaken en dan ondanks dat, toch voldoen aan de normen."

Dat is precies wat er gebeurde bij windpark Spui, toevallig het windpark waarop De Lange zelf uitkijkt vanuit zijn tuin in Piershil in de Hoeksche Waard. De Lange woont op twee kilometer afstand van molens met 200 meter tiphoogte en ervaart, doordat de wind meestal niet zijn kant op waait, geen geluidsoverlast. Bewoners dichterbij de molens werden er

DON QUICHOT EN DE WINDMOLENS

In een beroemd geworden Spaanse roman van Miguel Cervantes bindt de hoofdpersoon Don Quichot, zichzelf voordoend als dolende ridder, de strijd aan met windmolens, die hij aanzag voor reuzen. Don Quichot: "Het geluk dient ons beter dan wij hadden kunnen dromen". Kijk maar goed, vriend Sancho Panza, hoe daar dertig of meer kolossale reuzen de kop opsteken, waarmee ik de strijd ga aanbinden. Ze gaan er allemaal aan. De buit vertegenwoordigt nog maar het allereerste begin van onze rijkdom. Dit is een eerlijke oorlog en het is een grote dienst aan God zulk kwalijk gebroed van het aardoppervlak te vagen."

'Tegen windmolens vechten' is door het boek van Cervantes spreekwoordelijk geworden, ook in de Nederlandse taal. Het betekent 'een hopeloze strijd voeren'. Veel tegenstanders van moderne windmolens ervaren hun strijd als hopeloos. Hoewel de molens die Don Quichot in La Mancha zag – ze zijn nog steeds te bezoeken – natuurlijk in niets lijken op de hedendaagse windmolens. De vergelijkende 'kolossale reuzen' is wel van toepassing, dat is onweerlegbaar. Menig anti-windmolenactivist zou 'zulk kwalijk gebroed' maar wat graag 'van het aardoppervlak' willen 'vagen'.

echter letterlijk ziek van. Zes daarvan zijn zelfs om die reden verhuisd. Toch heet het dat het windpark aan de normen voldoet en dat is precies de reden die maakt dat burgers bij de Raad van State vrijwel altijd bot vangen. "Daar doen ze alleen maar aan wat heet 'marginale toetsing'. Ze kijken alleen of het besluit in alle redelijkheid tot stand is gekomen, wat doorgaans het geval is."

Nou bestaat er ook een Europese richtlijn uit 2001, de 'Strategische Milieu Beoordeling' gedoopt, de SMB, die stelt dat een 'plan of programma' met aanzienlijke milieugevolgen vooraf met een MER (Milieu Effect Rapportage) getoetst moet worden. Dit uiteraard ter bescherming van de gezondheid en de leefomgeving van de mens. Daarna wordt het een beetje ingewikkeld. De Lange: "Het gaat erom dat de normen, die gebruikt worden in het Activiteitenbesluit, zelf niet op hun milieugevolgen aan een MER zijn getoetst. We toetsen dus aan normen die zelf niet op de juiste manier getoetst zijn. Dat is de essentie van mijn betoog."

Europese Hof

Dit juridische balletje ging rollen na twee rechtszaken rond windmolens, een in Wallonië (2016) en een in Vlaanderen (2020). Het leidde tot uitspraken van het Europese Hof van Justitie, het hoogste rechtsorgaan dat we in Europa hebben. Zoals wel vaker in het recht, lijken de discussies bijna meer semantisch dan juridisch van aard. Het Hof stelde dat de Belgische variant van ons Activiteitenbesluit beschouwd moet worden als een 'plan of programma', dat - zoals dat in de SMB-richtlijn bedoeld wordt - 'getoetst moet worden aan een MER'. De Lange: "De Raad van State wil daar echter nog niet aan. Dat riekt naar typisch Nederlands gedrag. Rechters hier denken vaak 'dat regelen we zelf wel'. Wat ze hadden moeten doen, is de kwestie aan het Hof voorleggen. Ik ben ervan overtuigd dat wij van het Hof gelijk gaan krijgen."

Wat de Raad van State intussen de komende maanden voor de tweede keer in twee jaar tijd wél gaat doen, is een soort informele (maar wel openbare) studiedag beleggen, waarin deze vragen aan bod komen. De Lange zal daar ook spreken. "Ik vermoed dat de Raad van State de overheid de gelegenheid heeft willen bieden om nieuwe regelgeving op te tuigen."

De Lange is uiteraard razend benieuwd naar waar de overheid mee gaat komen. Samen met het Democratisch Energie Initiatief bracht De Lange in januari een rapport uit over de gezondheidseffecten van het geluid van windmolens, waarin ook rekening gehouden wordt met

de onhoorbare lage frequenties. "Audioloog Jan de Laat, die aan dat rapport meewerkte, stelt op basis van uitvoerige bestudering van de wetenschappelijke literatuur, dat de dichtstbijzijnde woningen op minstens tien keer de masthoogte afstand van windmolens moeten staan. Masthoogtes van 150 meter zijn tegenwoordig al heel gebruikelijk, dan praat je dus over 1500 meter afstand, terwijl het op dit moment voorkomt dat woningen op nog geen 300 meter van een molen staan. Als zo'n nieuwe norm in het dichtbevolkte Nederland gehanteerd gaat worden, kunnen heel wat plannen voor windmolens regelrecht de prullenbak in."

RES

Spannende tijden dus, helemaal als je bedenkt dat volgens De Lange de uitspraak van het Hof niet alleen van toepassing is op individuele windmolen- en zonneparken maar ook op overkoepelende programma's zoals de klimaatwet, het klimaatakkoord en de Regionale Energie Strategie (RES). "Het staat buiten kijf dat de RES, die in de praktijk neerkomt op het bouwen van vele windmolen- en zonneparken, schade met zich mee kan brengen voor de volksgezondheid en de leefomgeving. Volgens het Europees recht had de RES dus in zijn geheel vóóraf MER-getoetst moeten worden en dat is niet gebeurd. De RES gaat dan van tafel."

De Lange verwacht daarom dan ook dat deze kwestie nog heel wat meer impact gaat krijgen dan de uitspraak die de Raad van State twee jaar geleden deed over het stikstofbeleid. U weet wel het beleid dat maakte dat bouwende Nederland knarsend tot stilstand kwam. "Als ik gelijk krijg, gaan de gevolgen zich niet alleen beperken tot de energiesector, maar vrijwel alle sectoren van de samenleving raken."

Zo zou het zomaar kunnen gebeuren dat, 400 jaar na Don Quichot, het niet een dolende ridder is met zijn zwaard, maar een vastberaden advocaat met het recht in de arm, die erin slaagt "zulk kwalijk gebroed van het aardoppervlak te vagen". ◀

